

BIBLIOTEKA
SHTETIT

884-32
263

MIHALLAQ QILLERI

TREGIME

JETA MBI
SHKEMBINJ

8JA-52

263

MIHALLAQ QILLERI

JETA MBI SHKËMBIYN

tregime

2104

SHTEPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

NJERIU ME SHARK

Kur më së fundi çadra e gjelbër u shkul nga vendi, nën dyshemenë e saj mbeti një katror bari i zverdhur, anemik, me kërcej thujse të bardhë. Rreth këtij katrori jeshilonin akoma tërfili i malit, hithra të njoma e gjembaçe të kaltër. Kolonat e gërshërëzave, që deri në atë kohë i kishin shpëtuar vapës, të fshehura nën mushamanë e dyshemesë së çadrës, nxituan të zinin hije të tjera, nën gjelbërimin e harlisur të Qafës së Lekës. Nga fillimi i majit nuk kishte mbetur më asgjë, përveç atij katrori me kërcej anemikë të asaj toke të tharë e të plasaritur që u kishte shpëtuar stuhive të pranverës, nën mburojën e gomuar. Tomi ishte ulur mbi njërin nga thasët ku ishin futur dyshekët dhe po shfletonte një bllok dokumentimesh. Unë lidha fort thesin tjetër dhe u nisa për nga kreshta mbi qafë, për të parë në dukeshin mushkat. Një pjesë të pajisjeve tona fushore i kishin nisur nja dy orë më parë në drejtim të Shterpasit.

Fundi i shtatorit atë vit qëlloi gjithë lagështirë. Erë frynte shumë dhe çadra jonë do të kishte fluturuar, në qoftë se nuk do ta kishim forcuar qysh më parë me gurë. U ula në tokë dhe shtriva shikimin përgjatë kurrizit të zhveshur të malit. Rruga e kaf-

shëve aty ngjitej e pak më tej zbriste me ca zigzage, dhe nën këmbët e mia fshihej në grykën e një përroi. Diku, në një majë tjetër të po atij vargmali, Tomi më pat treguar dikur një kasolle të vetmuar. Atë ditë nuk kishte mjegull dhe unë e dalloja qartë shtrungën e bagëtive, të ndërtuar me gurë të bardhë dhe kazanët e llamarintë të qumështit, varur në një pemë, që shkëlqenin nga dielli...

Mushkat u dukën së largu. U ktheva te Tomi dhe së bashku u dhamë dorën e fundit ngarkesave. I pari e kapërceu qafën Dani dhe, duke tundur anash këmbët e mbështetura pas shkallëzave prej litari, lajmëronte me të thirrura mbërritjen e kafshëve. U hodh nga mushka para nesh dhe, duke iu drejtuar Tomit, thirri:

— Një vend i mrekullueshëm, inxhinier! Për kokën time, në kam pirë ujë më të ftohtë. Gjetëm belanë me një lukuní qensh. E beson, njëri ishte sa një viç.

Tomi ngriti kokën dhe i buzëqeshi.

— Ju dhanë gjësendi çobanët?

— Kos, një kos të mrekullueshëm, që ta pritje me thikë.

— Ejani tani të ngarkojmë, — thashë unë. — Të paktën ta ngremë përsëri çadrën sa pa rënë nata.

Gjysmë ore më vonë ne ishim në rrugë. Mushkat çapiteshin të lodhura. Në pjerrësinë e malit frynte një erë e ngrohtë që premtonte kohë të mirë. Aty-këtu lulëzonin akoma filizat e dytë të çajit, të shkurtra e gjithë lule.

Në Shterpas arritëm rreth orës katër. Na kishte marrë uria, megjithatë askush nga ne nuk u ul të hante pa mbaruar më parë së ngrituri çadrën. Një qen i madh, i zi, me pulla të bardha mbi veshët e

gjatë, kishte qëndruar ndonja dhjetë metra larg nesh dhe na vështronte me sy të egërsuar.

Sa shtruum krevatet, Tomi ndezi kamineton. Pritja të shikoja mbi zjarr ndonjë tenxhere, por, për habinë time, vura re se ai po ngrohte bateritë e transistorit. Pas pak ushtoi nga aparati një melodi baritore dhe menjëherë pas kësaj tufa e qenve filloi të çirrej e të ulërinte rreth e rrotull çadrës. Qeshëm me të madhe. Dani fiku radion. Qentë pushuan së lehuri. Ai e ndezi përsëri dhe befas ndjeva se çadra gati sa nuk shembej. Urdhërova Danin ta fikte menjëherë transistorin. Të lehurat u rralluan ngadalë dhe menjëherë, pasi kishin pushuar, një zë i fortë burri thirri nga jashtë:

— A pritni miq, o gjeologë?

Nxitova të hapja hyrjen e çadrës. Para meje u shfaq një burrë truplartë, i mbështjellë me shark të zi. Kishte një fytyrë të gjatë me mollëza të kërcyera dhe, i rruar taze siç ishte, nën lëkurën e hollë të fytyrës i dalloheshin kapilarët e kuq gjithë gjak.

— Mirëmbërëma! — përshëndeti ai dhe, duke përkulur trupin, u fut brenda në çadër.

U takua me të gjithë. U ul në një cep të krevatit të Tomit dhe shtriu me dorë mustaqet e verdha. I zgjata paqetën e cigareve. Ne biseduam pak, fare pak atë mbasdite, sepse ai nxitonte. Ditët e fundit kishte mbetur i vetëm, sepse shokët kishin shkuar në fshat për një mbledhje të kooperativës. Na premtoi se qenin e zi do ta lidhte që atë natë, kështu që të mos kishim frikë kur të dilnim nga çadra. U ngrit dhe doli. Pas pak u kthye përsëri me një tenxhere plot me qumësht.

Ky ishte takimi ynë i parë me këtë njeri.

Një javë më vonë koha u keqësua shumë. Puna

na u vështirësua. Dy a tri pika të mineralizuara që kishim hapur aty nga fillimi i sezonit, kishin dalë aq të varfra në përmbajtje, sa as që ia vلente të flitej për to. Dhe tani zona e zhveshur e Shterpasit nuk po na sillte asgjë të re. Kanali i fundit kishte arritur një thellësi të rrezikshme. Thellonim atë tokë të fortë, pa dalluar asgjë nga ajo që na interesonte. Shpesh na dukej se ja, diku pas asaj shtresëze të murme diçka do të shpërthente së fundi. Këtë padurim nuk mund ta kenë provuar shumë njerëz. Tomi dhe unë i ndamë itineraret e marshrutave. Megjithatë, kur ktheheshim mbasdite në çadër, të etur dhe të uritur, diskutimet tona të pafundme mbeteshin në një pikë: Ky vargmal nuk vلente për asgjë.

Në një nga këto ditë, aty nga ora dhjetë e mëngjesit; filloi të vesonte. Shiu binte ngadalë, i rrallë, thujse me dembelizëm. Mjegulla ishte bërë më e tejdukshme, po më e ftohtë. Këtë e ndieja nga duart që më ngrinin, në brymën e argjendtë që kishte lënë mjegulla në flokët e Tomit, i cili ishte futur në kanal dhe gërmonte së bashku me punëtorët. Unë isha ulur mbi dheun e trashë që kishte dalë nga kanali dhe po mundohesha të orientoja hartën për të hedhur në të atë punim.

Papritur një siluetë e murme u shfaq midis mjegullës. Ajo mbiu para meje aq befasisht, sa, për një çast nuk u besova syve. Prania e një njeriu në atë vend ku kishim përqëndruar të gjitha shqetësimet tona, ishte thujse si një rreze e ngrohtë që shpërndan mjegullën. Disa sekonda më vonë dallova të afrohej drejt meje çobani me shark. Mbi kokë kishte hedhur një llabane të punuar me lesh dhish. Mbi fijet e gjata të sharkut ndritnin pikëza mjegulle, që zhvendosej më një anë dhe rrotullohej rreth tij si

vorbull. Llabanen e kishte ulur aq tepër në fytyrë, sa, përveç mustaqeve dhe mjekrës masive e të parruar, nuk mund t'i dalloje asgjë tjetër.

U ngrita më këmbë. Ai më tha «mirëmëngjesi», qëndroi një copë herë në buzë të kanalit dhe vështroi ata që gërmonin.

— Puna mbarë! — uroi ai me zë të lartë.

Ata që ishin brenda, drejtuan shpinat dhe i buzëqeshën. Njeriu me shark shtyu llabanen në kurriz. Tani ai doli para meje thujse me një fytyrë tjetër. Sytë i shkëlqenin aq tepër, sa m'u krijua përshtypja se të vetmen kaltërsi atë ditë me mjegull mund ta gjeje nën vetullat e tij të trasha e të zeza. Befas çmbështolli sharkun dhe unë dallova të nxirrte nga pas kurrizit, si një prestigjator i shkathët, një kërrabë të shkurtër. Nguli njëren anë të saj në tokë dhe u mbështet mbi të.

— Përse gërmoni këtu? — pyeti ai, duke m'u drejtuar mua. Siç duket mendonte se unë isha kryesori në këtë punë, meqë në vend që të gërmoja, si të tjerët, po merresha me letrat që kisha në dorë.

— Kërkojmë mineral, — iu përgjigja.

— Pse, kështu e kërkoni? Nuk keni aparate?

— Jo, kërkojmë me sy.

— E çuditshme..., — murmuriti ai, — me sy? Po kështu mund ta gërmoni gjithë malin dhe të mos gjeni asgjë!

Tomi hodhi kazmën më një anë dhe doli nga kanali. Fshiu duart pas pantallonave dhe i zgjati paqetën e cigareve. Pastaj ma hodhi fluturimthi edhe mua.

— Nuk e di përse nuk na keni dalë fare, — tha pastaj. — Në këto male vijnë shumë rrallë njerëz dhe të mirët ne i presim si miq të vërtetë.

— Ke të drejtë, — iu përgjigj Tomi. — Por, si të ta them... këtu nuk para na ka ecur puna mbarë dhe lodhemi e këputemi aq shumë gjithë ditën, sa ia marrim që shpejt me gjumë.

Mbrëmë do të vija përsëri te ju, — tha njeriu me shark, — por, kur u vumë të numëronim bagëtinë, pamë se na mungonin dy kokë. Ishin dy pëlla. Me siguri i ka çarë bisha. Kam gjithë ratën dhe sot gjysmën e ditës që po i kërkoj. Të paktën t'u gjej shenjën.

Në fytyrën e tij të madhe ra një hije trishtimi. Si për ta fshehur këtë hije, mbuloi sytë me llabane. Tomi e pa drejt në sy. Unë ula kokën. M'u dhimbs. E ndieja fatkeqësinë e tij aq shumë, sa, sikur të kisha mundësi, do të shkoja së bashku me të për t'i gjetur ato dy dele.

— Duhet të kishit ardhur, — tha befaz përsëri ai.

— Nuk na ka nxjerrë rruga, — nxitova të thosha unë diçka më të mirë se Tomi.

— Malet nuk kanë rrugë, — m'u përgjigj aty për aty, — megjithatë majat lidhen me njëra-tjetrën.

Ai kishte të drejtë.

E gjithë zona ku zhvillonim punime, nga Qafa e Lekës e deri në Shterpas, ishte aq e thepisur dhe e zhveshur, sa çobanët nuk kishin pse ta sillnin bagëtinë në ato anë. Aty bagëtia mund të rrëzohej dhe të bëhej ushqim për bishat. Shkurt, ne vërtet na bashkonin malet, por po ato na ndanin. Megjithatë ky çoban më ofronte një ndjenjë mirënjohjeje që lind për njerëzit, kur masivet gri të maleve të imponojnë vetminë e tyre. Kësaj nuk ke si i shpëton. Këtë ndjenjë e kisha provuar edhe një herë tjetër, një mbrëmje aty nga fundi i gushtit, kur diku në majën më të lartë të atij vargmali kisha dalluar një

hije njeriu. Ia tregova Tomit, dhe të dy së bashku filluam të fantazonim. As që e kuptonim se ç'mund të kërkonte ky njeri aq larg e lart. Pas shumë hamendjesh Tomi tha se i panjohuri mund të ishte çoban që kishte shkuar atje për të kërkuar dëborë nëpër gropa. Ky mendim u dha fund debateve tona. Hijen e errët të njeriut që kishte zbritur nga maja, e kishte përpirë nata. M'u kujtua legjenda e «Njeriut të dëborës» që kisha lexuar dikur në një gazetë dhe qesha. Tomit, ashtu si edhe mua, me siguri i vinte keq që ai njeri ishte larguar nga çadra jonë e gjelbër, të cilën duhej ta kishte parë me siguri. Ky pat qenë takimi i parë me njerëzit në ato anë.

Çobani që kishim tani afër, ishte i dyti. Ai vazhonte të thithte me etje cigaren dhe mendohej. Ishin ulur edhe punëtorët. Një çast i hodhi tej, siç duket, ato mendimet e tij për delet e zhdukura dhe pyeti:

— Po mirë, ç'kërkoni, xhanëm?

Tomi i tha emrin e mineralit. Përsëri nisi të na pyeste. Interesohej se ku përdorej më shumë, si e gjenim ne gjeologët dhe së fundi na u lut t'i tregonim një copë prej tij.

Nxora nga xhepi një kampion fare të vogël dhe ia dhashë në dorë. Ai ngriti vetullat çark, e pështyu, sikur të donte ta shpëlante për ta dalluar më mirë dhe na e ktheu përsëri duke buzëqeshur.

— Për këtë... për këtë gur mundoheni kaq shumë?! — tha befas aq mospërfillës, sa unë e ndjeva veten gati të fyer. Edhe Tomi, edhe punëtorët e vështruan të çuditur. I mbërtheva sytë në fytyrë dhe pritja të na thoshte se kishte bërë shaka.

— Po..., — iu përgjegja, — për këtë!

— Nga ky ka sa të duash, — ma ktheu.

Unë dhe Tomi vështruam njëri-tjetrin. Mendja

më vajti menjëherë tek ato dy pika të mineralizuara që kishim kapur gjatë atij sezoni. Çobani duhej t'i kishte hasur diku dhe t'i kishte rënë rasti t'i shikonte me vëmendje. Dhe sa mirë që i kishte njohur! Megjithatë edhe ky fakt më habiti.

— Ku? — e pyeta me padurim.

— Këtej, — tha ai dhe zgjati dorën drejt lindjes.

E vështrova me mosbesim. Shiu vazhdonte të binte ngadalë, i hollë, i ftohtë. Mjegulla po ngrihej lehtë e zbulonte njerin pas tjetrit kurrizet e përthyerat të maleve që binin diku larg në horizont. Pas mjegullës kishte diell.

Tomi vështroi përsëri nga unë. Në sytë e tij dallohej qartë një kureshtje thuaçse e paduruar. Në atë vështrim pasqyrohej lëvizja gjithë nervozizëm e mjegullës. Mbështeti mjekrën pas kupës së gjurit dhe i foli njeriut me shark me zë të ulët:

— A mund të na e tregosh atë vend?

— Me gjithë qejf — tha ai. — Andej kam ndër mend të shkoj edhe unë. Është foleja e bishave. Të vetmen shpresë, ku kam ndër mend t'u gjej ndoca fije leshi deleve të mia, e kam tek ato humnera.

Unë dhe Tomi, sikur të ishim në një mendje, nuk e shtymë më tej mosbesimin tonë. Ai njeri, nuk e di përse, më bëri për vete. Në fjalët e tij kishte diçka sa të ashpër, aq edhe të butë. Nën hijen e dendur të qepallave i pashë sytë e kaltër t'i qeshnin. Një tufë flokësh të thinjur i ishte shkëputur nga nënllabania dhe i godiste vetullën e djathtë. E kuptova. Ai na ftonte të bënim që atë çast atë rrugë të vështirë, paçka se shiu nuk kishte ndër mend të pushonte. U ngrita më këmbë. Pas meje u ngrit edhe Tomi. U dhamë punëtorëve ca udhëzime shpejt e shpejt dhe u nisëm.